

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 14:00 uur d.d. 22 maart 2020 – 14:00 uur d.d. 23 maart 2020

(Buitenlandse Zaken) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- Het was het weekend van "volle IC's en volle stranden" –mensen die zich niets aantrekken van de adviezen versus de expliciete boosheid van hen die dat wel doen. "Laten we hopen dat dit weekend niet dezelfde gevolgen voor Nederland heeft als nu voor Italië", zo klinkt het waarschuwend. De bijhorende vraag wordt prominenter gesteld: volgen er verdergaande maatregelen na dit weekend: winkelsluitingen, schoolexamens aflasten, boetes uitdelen, een totale lockdown? Volgens media staat het Kabinet 'onder druk' dergelijke maatregelen te nemen.
- Het wordt daarnaast de 'week van de waarheid': de eerste effecten van de eerste maatregelen zouden deze week te zien moeten zijn, onder meer in het aantal besmettingen en het aantal bezette IC-plekken. En: hoe snel en op welke schaal zal het land de gebeurtenissen in Noord-Brabant volgen?
- Verschillende opiniepeilingen laten een verschillend beeld zien: Volgens Maurice de Hond zegt 85% zoveel mogelijk thuis te blijven. Volgens EenVandaag heeft slechts 39% van de respondenten alleen contact met mensen uit het eigen huishouden. De vraag rijst: hoe groot is de groep 'dissidenten' nu echt? Het algeheel vertrouwen in het Kabinet en in de genomen maatregelen is in beide peilingen wel hoog.

Karakterisering berichtgeving

- In de loop van vandaag zien we weer meer nieuws met een medische en economische achtergrond. De ochtendkranten besteedden allemaal veel ruimte aan het gedrag van Nederlanders in het vrije weekend. De Telegraaf kopt op de voorpagina: "Blind voor het gevaar" en "Virusdreiging op het strand vergeten". In het commentaar noemt de krant de uittocht van afgelopen weekend een "bizar fenomeen".
- de Volkskrant vat de situatie op de voorpagina samen met: "Volle IC's en volle stranden". De krant schrijft dat Nederland "worstelt met de sociale terughoudendheid". Voorin de krant een reportage: "De stralende zon lokte mensen naar de stranden, de parken, de bossen, de markten".
- Ook brengt de Volkskrant een paginagroot profiel van de minister-president: "Vadertje Staat in eigen persoon". De krant ziet een transformatie: "Rutte beheerst alle facetten van zijn functie." en "Mark Rutte is de president van Nederland geworden.". De toespraak van maandag 16 maart wordt als keerpunt gezien in zijn optreden. De speech "verenigde" het land. "
- Trouw kopt: "Kabinet broedt op strengere regels na weekenddrukte". En binnenin de krant wordt het weekend samengevat met: "De buitenbehoefte van Nederlanders bleek op veel plekken groter dan het gezag van de autoriteiten."
- Ook voor het AD is het weekend de opening van de krant: "Grote ergernis over eigenwijs gedrag". De krant haalt Grapperhaus aan die gezegd heeft het "beschamend te vinden dat mensen in groepen van veertig door een bos lopen." Binnenin de krant wordt de ambigue houding samengevat: "Niemand wil een totale lockdown, maar veel mensen zijn niet bang genoeg voor corona."
- AD schrijft in het commentaar dat Nederlanders het gevaar "ernstig onderschatten". Het ergste komt nog, daarom moet een dringend, ernstig beroep worden gedaan op het verantwoordelijkheidsbesef bij burgers."
- Op sociale media werden de oproepen van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten massaal gedeeld: "Onze natuurgebieden worden overspoeld met duizenden bezoekers. Dit is niet meer verantwoord. We snappen dat dit geen leuke boodschap is maar wel nodig."
- Bij het publiek bestaat nog steeds een grote nieuwshonger, het NOS Achtuurjournaal trok gisteravond ruim 3,5 miljoen kijkers.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- De afgelopen 24 uur belandden in Nederland 51 patiënten op de intensive care. En dat was minder dan op vrijdag en zaterdag, toen het aantal nieuwe patiënten op beide dagen boven de zeventig uitkwam. NVIC meldt dat er in totaal 405 patiënten op de intensive care liggen.

Scenario's

- Als de maatregelen niet gaan helpen en het aantal patiënten op de IC met dezelfde lijn groeit, dan bereiken we volgende week een 'zwart scenario' waarbij er in de triage gekozen moet worden wie op de IC komt en wie niet. Doembeeld daarbij is Italië waarbij het beeld is dat 'verpleging bepaalt wie hulp krijgt en wie niet'.

Informatiebehoefte

- BZ vraagt sociale mediagebruikers hen in contact te brengen met Nederlanders in het buitenland via de informatieservice van het ministerie. Veel gebruikers delen deze oproep.
- BZ zegt overuren te draaien om iedereen te steunen en thuis te krijgen. BZ wordt elke dag 10.000 x gebeld.
- Treinreizigers vragen zich af waarom NS korte treinen inzet, afstand houden is daarin moeilijk.

Desinformatie

- Er blijft aandacht voor misleidende informatie en nepnieuws. Het RIVM waarschuwt voor een video van YouTuber Tom Zwitter waarin hij zegt dat de overheid uit is op 200.000 doden en zoveel mogelijk chaos.
- De politie waarschuwt ook voor berichtjes met het politielogo op Twitter waarin wordt gesteld dat de luchtmacht alle straten gat desinfecteren en ramen en deuren gesloten moeten blijven.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Algemeen publiek

- Boosheid en verontwaardiging over het gedrag houdt ook maandag aan.

Spreiding coronapatiënten

- Het Erasmus MC richt een landelijk coördinatiecentrum in voor patiëntverspreiding en beddenscapaciteit. Vanuit een lege studiezaal wordt elke ochtend bekeken hoeveel IC-bedden er waar beschikbaar zijn.

Het UMCG gaat extra testen

- UMCG laat opnieuw weten zich los te koppelen van het landelijke beleid en massaal te testen bij zorgmedewerkers.

Huisartsen trekken weer aan de bel wegens tekorten beschermingsmiddelen

- Opnieuw geluiden vanuit de huisartsen m.b.t. schaarste aan beschermingsmateriaal. Huisartsen zouden matig beschermd zijn terwijl patiënten veelal via de eerste lijn doorverwezen worden naar ziekenhuizen.

Mondkapjes

- Nederland krijgt 800.000 mondkapjes van het Chinese bedrijf Huawei. Er zijn er al 200.000 aangekomen.

Onderwijs

- ABN Amro deelt deze week tweeduizend laptops uit aan kansarme scholieren.
- MBO-stagiairs in de vitale sectoren zoals zorg en politie worden breed ingezet tbv de coronacrisis.

Bestuur

- BM Aboutaleb van Rotterdam heeft zondag gezegd dat een contactverbod zoals dat sinds zondag in Duitsland geldt, "in beeld zou kunnen komen" in Nederland.
- In diverse gemeenten wordt gesproken over een mogelijk samenscholingsverbod. In Den Haag is de PVV hier voorstander van. In Nijmegen overweegt de burgemeester een samenscholingsverbod.

Arbeidsmarkt

- De VNG meldt dat zzp'ers, in sommige gemeenten komende week al kunnen aankloppen voor hulp, ook al moet de regeling nog formeel worden goedgekeurd.

- Vakbond FNV is bezorgd over mogelijke overbelasting van werknemers die thuis moeten werken. Leden klagen over geweigerd (ziekte)verlof, inhouding van loon en een gebrek aan bescherming en hygiëne.
- FNV maakt zich ook zorgen over arbeidsmigranten en roept het kabinet op om met spoed in te grijpen voordat er doden vallen door de slechte arbeidsomstandigheden in distributiecentra.
- KLM houdt vast aan het schrappen van duizenden banen, de vakbonden CNV en FNV begrijpen hier niets van "de geest van de regeling van Koolmees is dat iedereen aan het werk blijft".

Kinderopvang

- Ouders die kinderen niet naar school of de kinderopvang kunnen brengen, krijgen hun eigen bijdrage terug. Wel moeten ouders voor nu de volledige rekening voldoen.
- Mensen die de komende tijd dag en nacht moeten werken in het ziekenhuis, kunnen vanaf vandaag rekenen op 24/7 gratis kinderopvang in de regio Nijmegen. In de Achterhoek is dit in voorbereiding.

Voedselbanken

- Voedselbanken door heel Nederland melden dat zij deze week geen voedselpakketten uit kunnen geven, onder meer door hamstergedrag. De voedselbanken roepen mensen op geld of producten te doneren.

Pensioenen

- Er is ondanks de coronacrisis geen reden om de pensioenen tussentijds te korten, zegt topman Gerard van Olphen van pensioenuitvoerder APG.
- Ondernemers die in acute problemen komen kunnen rekenen op coulance als het gaat om het betalen van de pensioenpremies voor hun personeel.

Defensie

- De politie heeft gereageerd op diverse berichten op social media waarin gesuggereerd werd dat de luchtmacht zondagavond vanuit helikopters desinfecterende middelen zouden gaan sproeien.

Defensie - internationaal

- Het Italiaanse leger gaat erop toezien dat de noordelijke regio Lombardije op slot blijft. Het leger wordt ook ingezet om mondkapjes, desinfectiegel en beademingsapparatuur te produceren. De Russische president Poetin stuurt militaire hulp naar Italië om het land te helpen in de bestrijding van het coronavirus.
- Spanje lijkt er ondanks de door het leger en politie gehandhaafde lockdown, niet in geslaagd de uitbraak van het virus in te dammen.
- Zondagochtend is het Franse vliegdekschip de Tonnerre aangekomen in Corsica om 15 coronapatiënten naar Marseille over te brengen. In Mulhouse bouwt het Franse leger een militair noodhospitaal.

Andere landen

- Duitsland verbiedt bijeenkomsten van meer dan 2 personen. Ook worden 'niet-essentiële' winkels gesloten. Italië sluit alle 'niet-strategische' ondernemingen tot 3 april.
- Griekenland verbiedt alle 'niet-essentiële' verplaatsing van mensen. Bulgarije verbiedt tussen stad en platteland te reizen. De noodtoestand in Spanje wordt met 15 dagen verlengd tot 12 april.
- Australië sluit horeca, gebedshuizen en sportlocaties. Staten sluiten hun grenzen voor onderling personenverkeer. Nieuw-Zeeland kondigt vergelijkbare maatregelen aan.

Vervoer

- Oproep van de NS om alleen met de trein te reizen om naar het werk te gaan.

Wegverkeer

- Grensarbeiders in vitale sectoren kunnen een vignet gebruiken om sneller grens België en Nederland te passeren
- Een kwart van de rijsschoolhouders blijft gewoon rijlessen verzorgen.

Maatregelen ECB

- De actie van de ECB om 750 miljard euro in de economie te steken, heeft direct effect. Direct na de aankondiging van de centrale bank zijn de rentetarieven op staatsleningen van eurolanden gedaald.

Maatregelen van banken

- Alle gezonde mkb-bedrijven met een krediet tot 2,5 miljoen euro krijgen zes maanden uitstel van aflossing op hun leningen.

Wonen en bouwen

- In de bouwsector wordt nog altijd zoveel als mogelijk doorgewerkt. Van Hoek (EIB) vreest dat bouwprojecten steeds meer zullen worden uitgesteld.
- De Woonbond en Aedes roepen minister Van Veldhoven op te stoppen met huisuitzettingen, en pleiten ook voor een financieel vangnet voor huurders in financiële zorgen.

Caribisch Nederland

- Veel aandacht voor de enorme gevolgen voor de economie in het Caribische deel van het Koninkrijk door het wegvallen van het toerisme ('shutdown').
- Jardim (CBSC) wijst op het Statuut en vraagt steun omdat de economieën van Curaçao en Sint Maarten niet over instrumenten en middelen beschikken om de crisissituatie te mitigeren.
- Bestuurders op Curaçao en Aruba roepen burgers op zich te houden aan de instructies, anders volgens er nog strengere maatregelen.

Luchtvaart

- Transavia schrapt alle vluchten.
- KLM vliegt van Hongkong naar Amsterdam.
- oproep aan Schiphol voor social distancing.

Betekenisgeving

Politiek

- De Belgische minister van Volksgezondheid De Block noemt de Nederlandse maatregelen 'een gevaarlijke aanpak.' Ze uit haar zorgen over de nabijheid van zowel Nederland als het VK en sluit de grens, waarbij sluiptwegen met containers worden afgezet.
- NRC pleit in zijn commentaar voor steun aan Italië, ook economisch en monetair.

Openbare orde

- Op Twitter vinden mensen (o.a. Kamerlid Esther Ouwehand) dat de tekst in de NL-alert niet duidelijk is: het bericht zou ten onrechte de indruk wekken dat je alleen thuis hoeft te blijven als je ziek bent.

Vertrouwen in Nederlandse aanpak

- Volgens het EenVandaag opiniepanel is het vertrouwen in de Nederlandse aanpak op het hoogste punt sinds begin februari. 73% staat achter de aanpak. Het vertrouwen in Rutte III als Kabinet is ook hoog: 70%.
- Nederlanders zouden het over het algemeen eens zijn met de maatregelen die de overheid neemt, blijkt uit een peiling van Maurice de Hond. 67% vindt ze goed, 27% vindt dat de overheid te weinig doet en 4% vindt het teveel. Een kwart van de Nederlanders zou een lockdown willen.

Inzet Defensie

- Volgens Jan Kluytmans, arts-microbioloog in het Amphia Ziekenhuis in Breda, is de hulp van defensie een broodnodige stap om de situatie in Brabantse ziekenhuizen de komende week behapbaar te houden.

Reacties op aanpak Nederlandse overheid / Nederlanders in het buitenland

- Ambassades en BZ in het algemeen krijgen online complimenten van mensen die door hun hulp terug naar Nederland konden reizen.
- Niet iedereen is tevreden. Gebruikers vestigen de aandacht op reizigers in nood of vragen zelf om hulp, al dan niet verwijzend naar slecht bereikbare luchtvaartmaatschappijen en 'copy-paste'-antwoorden van BZ.

Economische gevolgen maatregelen

- Volgens het IMF wordt de economische impact van de coronacrisis 'vrij ernstig', maar de wereldeconomie zou de schok op moeten kunnen vangen.

Rijksbegroting

- Als minister Hoekstra daadwerkelijk de komende 3 maanden 65 miljard euro aan nieuwe staatsleningen uitgeeft, stijgt de staatsschuld snel tot het plafond. Dat is niet direct een probleem, meent Yvonne Hofs (VK).. Vraag is wel hoe lang het kabinet de noodhulp kan continueren als de crisis langer duurt dan drie maanden.

Staatssteun Air France-KLM

- Volgens een insider "lijkt een middenweg van staatssteun niet meer houdbaar. Zonder nationalisatie van KLM loopt Hoekstra het risico dat er straks sprake is van versnelde integratie van Air France-KLM met het risico op verlies van het aantal bestemmingen op Schiphol en het uitkleden van KLM".

Uitstel van betaling

- Volgens staatssecretaris Vrijlbrief zorgt de uitstel van betaling voor ondernemers ervoor dat schatkist de komende drie maanden tientallen miljarden euro's misloopt.

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Hoogleraar gezondheidseconomie Erik Schut van de Erasmus Universiteit Rotterdam denkt dat een complete lockdown de economie nog verder zal beschadigen. Hij hoorde de afgelopen weken ook kritiek dat het kabinet zich te veel zou laten leiden door economische motieven, maar hij gelooft niet dat die voorstelling van zaken klopt.
- Veel zzp'ers blijken amper reserves te hebben en moeten nu overeind worden gehouden. De flexibilisering van arbeid komt volgens De Volkskrant als een boemerang terug in het gezicht van het kabinet. Gaat hierna het zzp-schap dan eindelijk op de schop?
- Naast waardering voor minister Koolmees, is er ook kritiek op de maatregelen. Frank Kalshoven (Volkskrant) noemt het 'mataglap' (knettergek). Paul Ulenbelt: "Geld uitdelen zonder controle? Vooraf is lastig. Dat snap ik. Maar kondig dan aan dat er controle achteraf is. En die scherp zal zijn.". En een zzp'er op twitter: 'Ik ben even aan het besparen. Kijken of ik @wkoolmees niet hoef aan te spreken. Die helaas nu al, de regelingen bestaan nog amper, de zzp-ers toespreekt als potentiële steeldieven. Jammer.'

Onderwijs

- Naar aanleiding van de maatregelen om kinderen in een kwetsbare thuissituatie extra te ondersteunen, wordt op social media positief gereageerd.
- Vakbond Leraar in Actie wil alle eindexamenkandidaten van dit jaar een diploma te geven. Volgens de bond kunnen de examens nu niet worden georganiseerd zonder gezondheidsrisico's.
- De petitie die pleit tegen het eindexamen maar voor een 'overgangsbewijs' is inmiddels 12.217 keer getekend. (vrijdag stond de teller nog op 4.034).

Economie en bedrijfsleven

- Voorzitter Calon van LTO vreest dat de grenzen dicht gaan. De schade voor de landbouwsector zal het komende half jaar sowieso al oplopen tot 5 miljard euro. Calon is ook bang voor een tekort aan seizoenarbeiders. Ook in lokale media is er zorg voor een tekort aan arbeidskrachten.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen publiek • Politici.